

Rekreacja – kontemplacja

Recreation – contemplation

Streszczenie

Instynkt samozachowawczy współczesnego człowieka i obrona przed kurczącymi się zasobami naturalnymi naszego środowiska, w tym gwałtowna urbanizacja powierzchni globu w ostatnich dziesięcioleciach przyczyniły się, między innymi, do indywidualnych reakcji skutkujących „niewidzialnymi inwestycjami” w sferze rekreacji indywidualnej, wręcz intymnej.

Ta tendencja przejawiająca się budowaniem współczesnych i unikatowych obiektów, a właściwie wysublimowanych miejsc w naturalnym krajobrazie nie jest nowa. Ich ideę, chyba po raz pierwszy upublicznił, nawet nie architekt, a pisarz amerykański Truman Capote, w słynnym opowiadaniu *Harfa traw*, z 1951 r., które jest, tak naprawdę manifestem wolności osobistej, wolności do poglądów i nienaruszalnej delikatnej, osobistej sfery uczuć człowieka. W Ameryce wywołało swoistą modę budowania „domów na drzewach”. Potrzeba ta powróciła w ostatnich latach w nieco odmienionym kształcie, budowania obiektów dla indywidualnej rekreacji, wypoczynku i kontemplacji najpiękniejszych miejsc na Ziemi.

Abstract

Self-preservation instinct of a contemporary human being, an increasing scarcity of natural resources as well as rapid urbanisation of our globe in recent decades have led to individual reactions which result in “invisible investments” in the field of individual, almost intimate, leisure.

The tendency to build modern and unique buildings, or even sublime structures within natural landscapes is not a new phenomenon. Probably, the idea was first published by a person who was not even an architect, an American writer Truman Capote, in his famous novel *The Grass Harp* (1951) which, in reality, is a manifest of personal freedom, freedom of opinion and untouchable, delicate personal zone of human emotions. In America, it inspired many people to start a new fashion of building “tree houses”. The need came back in the recent years in a little bit different form – building structures designed for individual leisure, recreation and contemplation of the most beautiful places on Earth.

Słowa kluczowe: Hotel, rekreacja, komercjalizacja architektury.

Keywords: Hotel, recreation

I właściwie na tym wstępie można by zakończyć esej poświęcony temu zjawisku, gdyby nie ewolucja tego typu rozwiązań związanych, zwłaszcza w ostatnich latach, z jednej strony z czysto architektoniczną kreacją w każdym z indywidualnych przypadków, z drugiej zaś rozwojem nieposkromionego konsumpcjonizmu i ostentacyjnego bogactwa komercyjnych przedsięwzięć.

Pomijając jednak sferę współczesnej komercji i z nią związane wszelkiego typu usługi wypoczynkowe w wielu obecnie krajach świata, warto wrócić do archetypu zbiorowych zachowań, wręcz marzeń o bytowaniu i przebywaniu w innej, niż codzienna „naziemna” sceneria. Nasze atawistyczne upodobania są dowodem pozostałości wcześniejszych zachowań naszych przodków, których egzystencja była niewątpliwie narażona na nieustanne niebezpieczeństwa. Stąd bezpieczne domy, jako miejsca schronienia, między innymi przed wszelkim złem pochodzącym także z naturalnego środowiska. Nie mówimy tu o zagrożeniu ze strony drugiego człowieka, bo to inna bajka, przed którym tak naprawdę nie ma ucieczki. Mówimy o zachowaniach natury psychologicznej oraz o odruchach i reakcjach powstałych na podłożu akceptacji lub negacji współczesnej egzystencji podsztyj postawami filozoficznymi.

With the above introduction we could as well end this essay on the subject. We could, if it was not for the evolution of these type of solutions which, especially in the recent years, on one hand deal with purely architectural creation in every individual case, and, on the other hand, with the development of uncontrollable consumerism and ostentatious richness of commercial projects.

Putting aside contemporary commercialism and all types of leisure services in many countries related to it, it is worth to go back to the archetype of collective behaviours, or even dreams about existence in another reality, other than the everyday “terrestrial” one that live in. Our atavist preferences are proof of the behaviour of our ancestors whose existence was always in danger. Hence the concept of a safe house, a shelter that would protect from a danger coming also from the nature. We are not talking here about another human being, that is a different story, one we can not escape. We are talking about behaviour of psychological nature, and reactions based on either acceptance or negation of contemporary existence filled with philosophical attitudes.

If we look at children’s drawings representing their

il. 1. Symboliczne miejsce rekreacji-kontemplacji; źródło: Archidea nr. 38/2008

Oglądając rysunki dzieci poświęcone przykładowym wyobrażeniom własnego domu, spotyka się często wizerunek domu niekoniecznie zlokalizowanego na Matce-Ziemi¹. Taka koncepcja myślowa raczej nie jest motywowana posiadaną wiedzą o domach na drzewach, jako wytworem pewnej marginalnej kultury ludzi dorosłych. Pierwowzorem mogą być jedynie domy ptaków ewentualnie innych zwierząt, na przykład małp. Przykłady literatury dziecięcej wnoszą wprawdzie ten element do języka pojęć filozoficznych, ale nie jest on na tyle powszechny aby można było mówić o wsparciu edukacyjnym w tym zakresie najmłodszego pokolenia. Znane mi ilustracje przedmiotu rozważań świadczą raczej o chęci ucieczki lub marzeń o własnym, innym i bezpiecznym świecie. A więc czegoś pozytywnego dla egzystencji baśniowej.

Motyw „niematerialnego” domu powraca co pewien czas (il. 1) w marzeniach ludzi dorosłych, w postaci wymyślnych budowli i budynków o różnych funkcjach, których w ostatnich latach zaczęło przybywać na wszystkich niemal kontynentach i wielu regionach kulturowych świata. Początkowo, to znaczy w latach 60. i 70. XX wieku prym w tej dziedzinie wiedli Amerykanie, jako bezpośredni spadkobiercy intelektualnej koncepcji domu-symbolu, miejsca wolności osobistej i nieskrępowanych poglądów. Czynili to raczej na użytek własny, własnych dzieci, pokolenia następnego i traktowali takie budowle jako domy letnie. Wykonywane często własnym sumptem, własnego pomysłu, domy naziemne, w lasach i sawannach, nad wodą. Prawie wyłącznie z prostych materiałów dostępnych w lesie, na pustyni, generalnie dostępnych w lokalnym ekosystemie przyrody. Częściowo tylko z zakupionych tradycyjnych materiałów budowlanych lub konstrukcyjnych wyrażających jednak, z jednej strony regionalizm lokalnego sposobu budowania, z drugiej chęć powrotu do prymitywnego sposobu życia przynajmniej przez weekend. Także poszukujących wyjątkowych lokalizacji z udziałem istniejących elementów przyrody nieożywionej, porzuconej przez naturę lub tworzących niezwykłą scenerię dla wykorzystania w celu czasowego przemieszkivania. Na księgarskim rynku amerykańskim a potem europejskim zaczęły

dream houses, we often find an image of a house which is not necessarily placed on our Mother Earth¹. This concept would most probably have little to do with their knowledge about tree houses, as it comes from a marginal culture of the adult world. The prototype here could be a house of a bird or other animals, such as monkeys. Examples found in children literature introduce this element to the language of philosophical concepts. However, it is not that popular so we can assume that there is an educational support in this matter for the youngest generation. The illustrations that I have seen suggest the need to escape or dream about their own, different and safe world. So there is a positive element for a fairy tale existence.

The theme of an “immaterial” house comes back from time to time in the dreams of adults. It has the shape of a fancy construction or a various purpose building, which, in the recent years, have become more and more popular on almost all continents and in various cultural regions of the world. Initially, in the 60’s and 70’s of the 20th century, the Americans were the leaders in the field, as they were the direct heirs of the intellectual concept of a house-symbol, the space of personal freedom and openly expressed opinions. Usually, they would do that for themselves, for their children or the future generation, and they would refer to those constructions as summer houses. The projects would often be implemented with the use of their own resources and concept, and they would be placed on the ground, in forests, savannas or by a lake. They would be made almost entirely from simple materials available in a forest, on a desert, or coming from a local ecosystem. Partly, they would be made from traditional building materials, but that would still express, on one hand, the local way of constructing, on the other, the will to go back to the primitive life at least for a weekend. There would also be people looking for an exceptional place or somewhere with an inanimate element left by the nature or people creating exceptional scenery where they could live temporarily

pojawiać się barwne wydawnictwa prezentujące te niezwykle pomysłowe dokonania architektoniczne wyłącznie anonimowych twórców. Sporadycznie tylko pojawiały się rozwiązania domków na drzewach, jak z przysłowiowej *Harfy traw*. Europa z czasem dopiero została „zainfekowana” tą amerykańską nową tradycją prywatnych osób. Świadczą o tym wydawnictwa tłumaczone na języki europejskie².

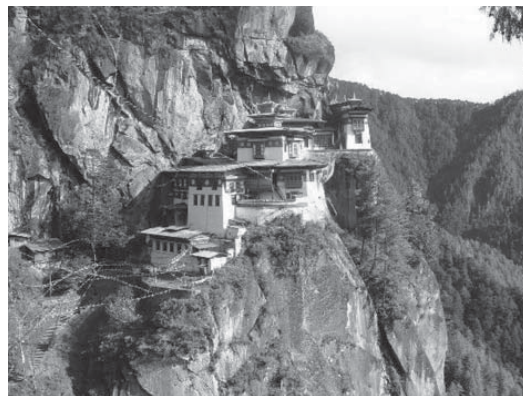
Jeśli mówimy już o architekturze tych niezwykle budowli, architekturze rzecz zrozumieła przez małe „a”, zjawisko to pojawiło się niewątpliwie na fali poszukiwania indywidualnego piękna pod koniec epoki uniwersalnego *Modernizmu*. Rzecz jasna, związane było to przede wszystkim z rosnącą powojenną koniunkturą gospodarczą krajów Zachodu i bogaceniem się społeczeństw, co bezpośrednio wywołało potrzebę posiadania tzw. drugich domów i korzystania z dobrodziejstw wolnego czasu oraz czynnej rekreacji. Nadwyżki budżetowe poszczególnych państw oraz kapitałowe prywatnych osób zaczęły być inwestowane właśnie w tego typu usługi i obiekty, zwłaszcza w krajach Europy Zachodniej. Początkowo oczywiście, proponowane rozwiązania funkcjonalne i architektoniczne prezentowały powszechnie obowiązujące standardy europejskie w zakresie tzw. obiektów architektury wolnego czasu³. Kiedy wyczerpała się ta właśnie formuła poprawnie kształtowanych obiektów dla celów rekreacji i wypoczynku zarówno dla odbiorców zbiorowych i indywidualnych, komercyjni inwestorzy chcąc poprawić rentowność swych przedsięwzięć przypomnieli sobie o wcześniejszych pomysłach na atrakcyjność rozwiązań funkcjonalnych, niekoniecznie lokowanych standardowo i bezpośrednio na terenie. Nieosiągalne wydawałoby się do tej pory „najbliższe” przestworza stały się osiągalne dzięki marzeniom o podniesieniu komercyjnej atrakcyjności. Za sprawą i z udziałem wybitnych architektów zaczęły powstawać obiekty o zupełnie nowych śmiałych rozwiązaniach przestrzennych i architektonicznych. Motywem, jak prawie zawsze w przypadku ludzkiej potrzeby wolności działania i kreowania, jest ludzka ciekawość inności i innowacyjność. Gdzieś głęboko zapewne tkwią dziecięce marzenia, które u jednych znalazły urzeczywistnienie już w młodym wieku, u innych jeszcze nie. Nadarzyła się więc znakomita okazja, by je w końcu zrealizować. Tym bardziej, że sprzyjał temu ogólny *smooth* globalizacji, a więc chęć odwrócenia biegu wydarzeń poprzez indywidualizację oraz wizualizację rozwiązań architektonicznych na świecie. Przy czym ma tu miejsce charakterystyczna, ale i naturalna tendencja – im większy wolny kapitał do zaangażowania, tym śmielsze rozwiązania formalne i funkcjonalne.

W Europie, branża hotelarska dostrzegła szansę dla siebie w rozwoju indywidualnych rozwiązań hotelowych na małą skalę. Pojawiły się apartamenty hotelowe do wynajęcia w scenerii drzew odosobnionych lasów. Starannie zaprojektowane i zrealizowane z myślą o „idealnym” wpisaniu w istniejące otoczenie, nie ingerującym w otaczający świat przyrody. Problemem jest pogodzenie materialności architektury zawieszonoego w drzewach apartamentu z niematerialnym otoczeniem. Stosowane formalne zabiegi w połączeniu z rozwiązaniami materiałowymi są bardzo różne w zależności od przyjętego standardu usług hotelowych i pomysłowości ar-

ily. The American and, soon, European bookstores would be filled with all the colourful publications showing those very creative, architectural achievements of anonymous creators. Only from time to time a tree house solution would come up, as it was the case with *The Grass Harp*. With time, this American new tradition of private people reached Europe. Its proofs can be found in various publications translated into many European languages².

Staying within the subject of architecture of those amazing constructions, obviously, the architecture with a small 'a', the phenomenon occurred during the search of individual beauty at the end of the universal *Modernism* period. Clearly, it was lined with the developing post-war economy of the western countries as well as increased wealth of societies, which led to the need of owning a, so called, second house and benefiting of free time and active leisure. The budgetary surplus of particular countries and the capital of private individuals started to be invested in that type of services and constructions, especially in the countries of western Europe. Initially, the proposed functional and architectural solutions would obey the European standards in the field of structures of leisure time architecture³. When this way of correct construction of leisure buildings for both individual and collective recipients ended, commercial investors went back to previous ideas on attractive functional solutions, which not necessarily had to be placed according to standards and directly on the premises. So far, seemingly unachievable "heights" became accessible thanks to the dreams of increasing commercial attractiveness. With the help and participation of exceptional architects, new structures would appear, structures of new, bold spatial and architectural solutions. As it usually happens when it comes to creating, the motive is the human interest in something different and innovative. Hidden somewhere deep inside children's dreams, for some realised at young age, for others still not. So, finally, a great opportunity arose to make them come true. Especially that the general *smooth* of globalisation was propitious, so there was the need to turn the tide through individualisation and visualisation of architectural solutions in the world. Additionally, another factor played a role here – a characteristic but very natural tendency – namely, the higher the free capital, the bolder formal and functional solutions.

In Europe, the hotel industry saw a chance in the development of individual hotel solutions on a small scale. As a result, hotel apartments began to appear in the scenery of trees in an isolated forest. They were designed very carefully, with "perfect" fitting into the scenery in mind, that would not influence already existing natural surroundings. The problem lies in combining the material character of architecture of such apartments with their immaterial surroundings. The employed formal actions together with material solutions are very different, depending on a hotel's standards and the creativity of architects. A popular chain of Swedish hotels known as TREEHOTEL offers sublime solutions for the amateurs of modern, minimalistic

il. 2. Hotel w Drzewach, Nałęczów; źródło: www.booking.com/hotel/pl/w-drzewach-naleczow

il. 3. Klasztor Taktsang (Gniazdo Tygrysa), Paro, Bhutan; źródło: cynamonowalatte.blogspot.com

chitektów. Znana sieć szwedzkich hoteli pod nazwą TREEHOTEL proponuje wysublimowane rozwiązania dla miłośników nowoczesnej, minimalistycznej architektury. Ten trend architektury sprawdza się chyba najlepiej w przyrodniczym otoczeniu drzew. Mieszkalny regularny sześcian z tafli szkła bez podziałów, dzięki lustrzanym ścianom „znika” wśród liści lub igliwia drzew. Stoi nad ziemią na jednym słupie naśladującym pień drzewa. Inne rozwiązanie przypomina do złudzenia ptasie gniazdo z gałęzi, za którymi zamknięta i niewidoczna z zewnątrz jest funkcja hotelowa, do której prowadzi składana drabina⁴.

Anglicy także stworzyli sieć wyjątkowych krajobrazowych hoteli całorocznych pod nazwą SASTLE COTTAGE. W domu-hotelu na drzewie można zamieszkać nawet w zimie. Wyposażony jest w kuchnię elektryczną, pełny węzeł sanitarny i dostęp do Wi-Fi⁵. W Wielkiej Brytanii domy-hotele w drzewach są także w standardzie B&B (bad and breakfast), czyli rodzinnych pensjonatów.

Francuska grupa hotelowa *Les Cabanes de la Romaningue* proponuje, zgodnie z francuską tradycją, architekturę domów w stylu rustykalnym, tzn. w drewnie, na linach i kryte strzechą. W rejonie Bordeaux zrealizowano kolonie hotelików na drzewach. Kolonia, to pięć domów na różnych wysokościach. Do wyżej położonych domów na wysokości 8–9 metrów dotrzemy wyłącznie wspinając się po drabinach linowych. O tym jak to zrobić w bezpieczny sposób poinformuje gości hotelowych obsługa, pod warunkiem, że gość ma więcej niż 12 lat. Dla użytkowników poniżej tej granicy wiekowej pokoje są na wysokości trzech metrów nad ziemią⁶.

Francuska sieć kempingów KEYCAMP oferuje w wielu regionach, od Bretanii i Normandii po dolinę Loary, noclegi w „koronach drzew”. Architektoniczne drewniane budowle zbudowane są zazwyczaj wokół pni drzew i zawieszane około pięciu metrów nad ziemią. W tego typu domach z premedytacją nie instaluje się elektryczności, by przebywanie wyznaczał naturalny rytm pór dnia i nocy. Na dachach domków są tarasy do rekreacji-kontemplacji⁷.

W Polsce najbardziej znanym hotelem tego typu jest **Hotel w Drzewach** zrealizowany pod Nałęczowem (il. 2). Bazę lokalową stanowią trzy domy drewniane, każdy o nieco in-

architecture. That architecture trend works best in forest surroundings. A living, regular cube made of glass with no divisions “disappears” as leaves and trees are reflected in it. It stands above the ground on one pillar imitating a trunk. Another solution reminds us of a bird’s nest made of branches. Behind them, is a closed and invisible hotel space with a folding ladder leading into it⁴.

The English also created a chain of special, landscape hotels operating all year round, called SASTLE COTTAGE. Such a house-hotel on a tree can be inhabited even in winter. The house is equipped with an electric oven, toilet facilities and Wi-Fi⁵. In Great Britain, tree house hotels are also available in the B&B standard and are run by families. The French hotel group LES CABANES DE LA ROMANINGUE offers, according to the French tradition, a rustic house architecture, with wood, ropes and thatched roofs. In the region of Bordeaux, groups of little tree house hotels have been built, each group consisting of five houses at various heights. The highest ones, located 8-9 meters above the ground, can only be reached by climbing a rope ladder. The staff makes sure that everyone knows how to do it safely. However, guests of 12 years old or under can only be accommodated in houses located at a maximum of 3 meters above the ground⁶.

A French camping network KEYCAMP offers a night in tree crowns in many regions, from Bretagne or Normandy, to the Loire Valley. Architectural wooden constructions are usually built around tree trunks and nested about 5 meters above the ground. This type of a house does not have electricity on purpose, the day and the night rule the daily rhythm. On the rooftop, there is a terrace which is perfect for recreation and contemplation⁷.

In Poland, the most famous hotel of this type is **Hotel w Drzewach** (Eng. Hotel in the trees), situated near Nałęczów. There are three wooden houses, each of them with a slightly different functional solution. The hornbeam has a terrace on the roof, the pine is a two-level house and the fir is suspended 4 meters above the ground⁸. The hut “on one leg”

nych w rozwiązaniach funkcjonalnych: Grab – z tarasem na dachu, Sosna – dwupoziomowa, Jodła – zawieszony cztery metry nad ziemią⁸. Dom na „kurzej nóżce” jest wdzięcznym tematem dla poszukiwań indywidualnych rozwiązań rekreacyjnych. Najgłośniejszym projektem tego typu stał się przed kilku laty SingleHauz, czyli 50-metrowy dom na jednym słupie, o wielofunkcyjnym zastosowaniu, na wodzie lub w lesie⁹. Poszukiwanie miejsc osobliwych w otoczeniu natury nie jest zjawiskiem nowym. Rodowód sięga wielowiekowej przeszłości, co najmniej średniowiecza, kiedy zaczęły powstawać pustelnie na terenie Grecji i Azji Mniejszej związane z kontemplacją wiary chrześcijańskiej. Daleki Wschód szczególnie był predestynowany do samotniczego trybu życia w związku z filozoficznym podejściem do jego przejawów. Średniowieczny klasztor **Taktsang** (Gniazdo Tygrysa) w Paro, zawieszony na ścianie skalnej w górach Buthanu jest najlepszym tego zjawiska przykładem (il. 3).

Egzystując w kręgu kultury zachodniej nie znamy przejawów bieżącego życia i nie doceniamy współczesnej architektury krajów czy miast azjatyckich. Bardzo dużo, tylko w tych dziedzinach, tam obecnie się dzieje. Trzeba oczywiście zapomnieć o europejskich „kodach”. Kluczem do zrozumienia będzie era kolonizacji, buddyzm, zasób niesamowitych tradycyjnych legend, szybka modernizacja i częściowa demokratyzacja, które przyniosły niespotykany postęp ekonomiczny. Pozwolił on na realizację niesamowitych przedsięwzięć komercyjnych, które możemy zakwalifikować do sfery publicznej rekreacji. Indywidualnej rekreacji tam brak ze względu na przemożne uwarunkowania historyczne i społeczne. Wyspy na Pacyfiku i Nowa Zelandia posiadają także tego typu rozwiązania niezwyklej hoteli. Chociażby w tym ostatnim, znany **Hapuku Lodge Hotel** w regionie Kaikoura. Hotel wielopensjonatowy o ekologicznej architekturze, podniesiony do poziomu koron drzew (il. 4).

Singapur, to miasto-państwo, w którym panuje obsesyjny zakaz śmiecenia. To także wielkie ambicje rządzących i dbałość o przyjemności życia codziennego w poszanowaniu i kultywowaniu tropikalnej przyrody. Najnowsze miejskie ogrody *Gardens by the Bay* to ogromna i kosztowna inwestycja, na którą złożyły się różne obiekty: dwa ogromne kryte ogrody, architektoniczne kosmiczne stwory. W jednym z nich kryją się rośliny europejskie, w drugim, te lokalne z tropikalnych lasów deszczowych. Ale największe wrażenie robią „superdrzewa”, sztuczny świat z usługami publicznymi i wszelkimi urządzeniami do zbiorowej rekreacji i kontemplacji pod niebem. Potężne pnie drzew z metalowych stelaży po których „korze” pnie się żywa roślinność zakończone są „koroną”. W najwyższej mieści się restauracja (il. 5).

is a great subject for the search of individual leisure solutions. The most famous project of this type appeared a few years ago. SingleHauz is a 50 square meters house with multifunction purpose, and it is constructed on a pillar above the water or in the trees⁹.

The search for unique places surrounded by nature is not a new phenomenon. It dates back a couple of hundred years, at least to the Middle Ages, when on the territories of Greece and Asia Minor people started to build hermitages for contemplation of the Christian faith. Especially the Far East was meant for a solitary way of living, as its philosophical approach would concentrate on it a lot. A medieval monastery **Taktsang** (Tiger's Nest) in Paro, suspended on a rock wall in the mountains of Bhutan, is the best example of this phenomenon (Pic. 3). Living in the western culture, we are not familiar with that way of existence and we do not appreciate the contemporary architecture of Asian cities or countries. Currently, there is a lot going on there in the subject. Of course, we need to forget about European "codes". The key to the understanding is the colonisation era, Buddhism, the richness of traditional legends, fast modernisation and partial democratisation, which brought an unusual economic growth. It led to the realisation of amazing commercial projects which can be classified as a public leisure field. There is no space for individual leisure due to various historical and social reasons. The islands on the Pacific Ocean as well as New Zealand also host this type of unusual hotels. In the latter, there is the famous **Hapuku Lodge Hotel** in the region of Kaikoura. This lodge hotel, representing ecological architecture, is nested in tree crowns (Pic. 4).

Singapore is a city-state where littering is strictly forbidden. It is also a place where the ruling class is ambitious, and pays attention to the appreciation of everyday life with a lot of respect for the tropical nature. The new *Gardens by the Bay* is a huge and costly investment comprised of different parts – two giant covered gardens, architectural cosmic creations. One of them has European plants inside, the other – local ones coming from the tropical rainforest. The most impressive, however, are the "super-trees", being an artificial world with public services and equipment for collective leisure and contemplation under the sky. Huge trunks made of metal, with their "bark" covered with live climbing plants, end in crowns, the highest one hosting a restaurant (Pic. 5).

A contemporary, global human being is thinking about his or her desires and higher needs in a uni-

il. 4. Hapuku Lodge Hotel, Kaikoura, Nowa Zelandia; źródło: booked.com.pl
il. 5. Supertrees Gardens by the Bay, Singapore; źródło: www.hdimagelib.com

il. 6. Xstrata Tree Walk, Kew Gardens London, fot. W.Chmielewski, 2009.
il. 7. Mur Island, Graz, Austria; fot. W.Chmielewski, 2014

Dzisiejszy globalny człowiek myśli już uniwersalnie o swoich potrzebach i zachciankach wyższego rzędu. Gdy powrócimy do Starej Europy zobaczymy podobne, wcześniejsze rozwiązania w największych miastach, w skromniejszym niż azjatyckie wydaniu. W Kew Gardens pod Londynem zrealizowano platformę do zwiedzania i kontemplowania w koronach drzew życia ptaków. Na wysokości kilkunastu metrów nad ziemią usytuowano platformę spacerową nazwaną **Xstrata Tree Walk** (il. 6). Swobodnej kontemplacji przeszkadza niefortunnie wybrana lokalizacja znajdująca się w pasie nalotów samolotów pasażerskich na największe londyńskie lotnisko Heathrow. Dokładnie co trzy minuty (sprawdzałem!) przez całą dobę. Ale perspektywa znalezienia się wśród ptactwa jest frapująca, zwłaszcza gdy wybierze się wydzielone z obwodowej trasy pomostu kosze osobistej kontemplacji.

Kokonem zbiorowego wypoczynku i kontemplacji jest znany obiekt wielofunkcyjny usytuowany na rzece w Grazu, **Mur Island** (il. 7), zaprojektowany przez Asconi Studio, zrealizowany w 2003 r. Opływająca woda obiekt z odgłosami chłupotu od dna, to odmienne środowisko dla rekreacyjnych funkcji w kilku odrębnych przestrzeniach: niewielkiej widowni, sali restauracyjnej i pomostu ze „stałym” lądem. Podobną zasadę zawieszonych kokonów w przestrzeni biblioteki publicznej zastosowali nieco wcześniej architekci Alsop & Stormer w **Peckham Library** w robotniczej dzielnicy Londynu. Ich funkcja jest czysto edukacyjna, a poprzez wydzielenie z większej przestrzeni, także kontemplacyjna (il. 8).

Przenikanie kultur jest zjawiskiem odwiecznym, wzajemne inspirowanie jest oczywistością. Miejsca indywidualnej kontemplacji potrzebują minimum infrastruktury, im mniej tym lepiej. Szczególnie Skandynawowie celują od pewnego czasu

wersal way. If we go back to the Old Europe, we see similar, older solutions in the biggest cities, yet more humble when compared to the Asian ones. In Kew Gardens, in London, a platform for sight-seeing and bird watching was constructed in tree crowns. **Xstrata Tree Walk** (Pic. 6) was placed 18 meters above the ground. The only problem are the planes landing at the Heathrow Airport every three minutes (I have checked it myself!), day and night. However, the idea of being among the birds is very tempting, especially when you enter special baskets for individual contemplation situated outside the main circuit.

A cocoon for collective leisure and contemplation is a well-known multifunctional object situated at the bank of the river in Graz. It is called **Mur Island**, it was designed by Acconci Studio and inaugurated in 2003 (Pic. 7). With the sound of the splashing water from below, the structure creates a different environment for leisure functions in few areas – a small theatre, a restaurant and a bridge connected to the “mainland”. A similar idea of suspended cocoons in the area of public library was introduced a little bit earlier by architects Alsop & Stormer in **Peckham Library**, in the working class district of London. Their purpose is purely educational and, through isolation from the larger space, contemplative as well (Pic. 8).

The merging of cultures has been observed from the beginning of mankind, and mutual inspiration is obvious. The places for individual contemplation need a minimum of infrastructure, the less the better (Pic. 9). The Scandinavians seem to get the point and they aim for these type of functional and architectural solutions, situated in an open, beautiful landscape. Currently, these are the Norwegians

il. 8. Peckham Library k. Londynu, „kokony” do pracy indywidualnej, Alsop & Stormer, 2000 / Peckham Library near London, The „Cocons” rooms for to individual work, Alsop & Stormer, 2000

właśnie w tego typu rozwiązaniach funkcjonalnych i architektonicznych sytuowanych w otwartym, pięknym krajobrazie. Zwłaszcza Norwegowie wyznaczają obecnie najbardziej racjonalny model współczesnego projektowania wrażliwego na piękno własnych zasobów naturalnych. Rzadko kiedy posługują się zamkniętą kubaturą ze względu na niepożądaną ingerencję w krajobraz. Jednym z wyjątków jest pawilon obserwacyjny **Tverrfjellhytta** w miejscowości Hjerkin, zrealizowany przez Snohetta w 2011 roku. Zasadą konstrukcyjną tego niewielkiego pawilonu jest wewnętrzna użytkowa struktura utworzona z pełnych sosnowych bali ukształtowanych w formach bezkrawędziowych, zamknięta panoramicznym szklanym „ekranem” projekcji krajobrazu¹⁰. Innym jest **Hotel Juvet Landscape** na szlaku Geiranger-Trollstigen, złożony z siedmiu przeszklonych, pojedynczych pokoi hotelowych uniesionych zaledwie nad terenem około metra, by nie zamykać pod nimi natury.

Liczne obiekty niekubaturowe znajdują się na Narodowych Szlakach Turystycznych Norwegii, zapoczątkowanych programem rządowym na początku lat 90. XX wieku. Szlaki wyposażano w niewielkie parkingi, jako że stanowiły pieszą alternatywę dla dróg krajowych, w platformy widokowe, niekiedy bary a także toalety publiczne. Toalety jako cacka designerskie, jako uzupełnienie pozostałej infrastruktury. We wszystkich przedsięwzięciach projektowych organizowano konkursy architektoniczne z udziałem... także architektów krajobrazu. Charakterystyczne są na nich przystanki i parkingi z miejscami do rekreacji-kontemplacji, jak chociażby w Eggum na szlaku Lofoty. Czy przystanek Akkarvikoden na tym samym szlaku z minimalistyczną małą architekturą wykonaną z polerowanego białego betonu i czarnego granitu. Znany jest punkt widokowy z platformą wysuniętą w kierunku fiordu w Stegastein na szlaku Aurlandsfjellet. Dominująca i z premedytacją wyeksponowana konstrukcja z drewna klejonego nie drażni krajobrazu! Środowisko brzegów morskich i wód śródlądowych także zostało wyposażone w falochrony i platformy widokowe o wysmakowanej architekturze, jak na przykład Askvagen na szlaku Atlanterhavsvegen. Platforma znajduje się na końcu falochronu. Oprócz drewna klejonego, materiały do budowy platform widokowych to beton, korten i szkło. Tak jak w punkcie widokowym na wyspie Vestvagoy na szlaku Lofoty. Przystanki z serwisem i punktem informacyjnym, to nieliczne zamknięte miejsca schronienia przed warunkami atmosferycznymi. Są nielicznymi kubaturowymi obiektami architektonicznymi w pięknych i surowych krajobrazach Norwegii.

Mimo niesprzyjającego kontemplacjom klimatu w Norwegii dominują w tamtejszej incydentalnej architekturze dla celów rekreacji-kontemplacji formy otwarte, ingerujące w sposób absolutnie przemyślany w przedmiot „pożądania”. A jest co podziwiać! I można by się zastanawiać, czy ta sztucznie wykreowana infrastruktura jest naprawdę potrzebna. Bez niej przecież te przepiękne, niczym nie skażone miejsca są tak samo piękne i można je bez ograniczeń podziwiać. Ale najprawdopodobniej chodzi jeszcze o coś więcej. Z jednej strony o porządkowanie tych miejsc „w drzewach”, bo nie wszystkie są dostępne, w przeciwieństwie do naszych niewielkich terytorialnie Tatr. Z drugiej strony, chodzi chyba o samą potrzebę

who designate the most rational model of contemporary design, sensitive to the beauty of their natural resources. They hardly ever use closed cubature, so there is no influence on the surrounding landscape. One of the exceptions here is the **Tverrfjellhytta** pavilion in Hjerkin, inaugurated by Snohett in 2011. The construction idea of this small pavilion is the inner structure carved from pine trees in no-edge rounded forms. It is closed with a panoramic glass “screen” allowing to admire the surrounding landscape¹⁰. Another example is **Hotel Juvet Landscape** located on the Geiranger-Trollstigen route. It comprises 7 individual glass rooms suspended one meter above the ground, so that it does not block the nature below.

Many non-cubature objects are situated on the National Tourist Routes of Norway, initiated at the beginning of the 90's by a government programme. Along the route, there are small parkings, viewing platforms, sometimes bars as well as public toilets. The last ones are a very fancy complement to the remaining infrastructure. All projects were selected in architectural competitions where some of the participants were... landscape architects. Very characteristic elements of the route are the rest stops and parkings with space for recreation and contemplation, such as in Eggum, on the Lofoten track. On the same route, there is also the Akkarvikoden stop with its minimalistic little architecture made of polished white concrete and black granite. On the Aurlandsfjellet route, in Stegastein, there is also a popular viewing point with the platform taking you towards the fjord. Dominating construction made of laminated wood does not spoil the surrounding landscape! Also sea shores and inland waterways have been equipped with specially designed breakwaters and viewing platforms. An example here is Askvagen on the Atlanterhavsvegen route. The platform is situated at the end of the breakwater. Apart from laminated wood, the materials used to build viewing platforms include concrete, corten steel and glass. Such is the case of the viewing point on the Vestvagoy island, being part of the Lofoten route. Service stops with information points are a few closed places to take a break and find shelter in case of bad weather. They are the few of the cubature architectural objects in the beautiful and harsh Norwegian landscapes.

Even though the Norwegian climate is not the best one for recreation and contemplation purposes, the dominant architecture there has an open form and it is realised in a very thoughtful manner. And there are so many places to admire! One would wonder if this artificial infrastructure is really necessary. Without it all those virgin places would be equally amazing and they could be admired without any limits. But most probably there is more to it. On one hand, it is about organising those spaces “in the trees”. Contrary to our small area of the Tatra mountains, not all of them are accessible. On the other hand, it probably reflects the need of a human being to challenge the natural landscape through sublime architecture. The architecture which is accordingly different to the situation, minimalistic in its form, modern in its materials and corresponding with natural surroundings. This is the

zmierzenia się człowieka z naturalnym krajobrazem poprzez wysublimowaną architekturę. Odpowiednio odmienną do sytuacji, wstrzemięźliwą w formach, nowoczesną w materiałach, korespondującą z krajobrazem. Odwieczne wyzwania narodów północnej półkuli.

PRZYPISY

¹ Autor miał sposobność organizowania i uczestniczenia z dziećmi wybranych pierwszych klas szkół podstawowych Krakowa i Małopolski w corocznym programie edukacyjnym MPOIA w Krakowie zatytułowanym *Dni Edukacji Architektonicznej* w latach 2008-2012; zadaniem finalnym programu edukacji był konkurs prac plastycznych dla dzieci pt.: *Dom i ogród moich marzeń*. Efektem konkursu było co roku 700-800 prac plastycznych (projektowych); wśród których, około kilkudziesięcioro małych autorów sytuowało swe domy i ogrody poza lub ponad Ziemią !!!

² Jednym z nich jest *Handmade Houses. Von der Kunst der neuen Zimmerleute*, z 1977 roku jako tłumaczenie amerykańskiego wydania z 1975 pt.: *Handmade Houses, A guide to the Woodbutcher's Art*, San Francisco.

³ Znakomitą monografię z zakresu zagadnień projektowania i realizacji obiektów wolnego czasu w krajach Europy Zachodniej, USA i w Polsce napisał Jerzy Bogusław Mokrzyński, *Architektura wolnego czasu*, Warszawa 1990.

⁴ Za: www.treehotel.se (dostęp 27.04.2016).

⁵ Za: www.harptreecourt.co.uk (dostęp 27.04.2016).

⁶ Za: <http://cabanes.laromaningue.fr> (dostęp 27.04.2016).

⁷ Za: www.perchedansleperche.com (dostęp 27.04.2016).

⁸ Weekend nr 4/2014.

⁹ Autorem projektu z 2007 roku jest poznańskie biuro Front Architects.

¹⁰ Architektura & Biznes nr. 10/2013.

LITERATURA

Allinson K., *London's Contemporary Architecture*, Architectural Press 2009.

Architektura & Biznes nr 03/2011.

ARCHIDEA nr. 38/2008.

Green. Architecture Now ! 2, Filip Jodidio, Taschen, b.r.

Handmade Houses. Von der Kunst der neuen Zimmerleute, von Art Boericke und Barry Shapiro, 1977.

Jodidio Ph., *Tree Houses. Fairy Tale Castles in the Air*, Taschen 2012.

Mokrzyński J., *Architektura wolnego czasu*, Arkady 1990.

Skandynawia. Przewodnik ilustrowany, (praca zbiorowa), Pascal 2015.

eternal challenge of the man living in the northern hemisphere.

ENDNOTES

¹ The author had the opportunity to organise and participate with children from the 1st grade of primary schools, in the Krakow and Malopolska region, in an annual education programme MPOIA in Krakow called Architecture Education Days, in the years 2008-2012. The final task was a competition of children's artistic works "My dream house and garden". As a result, there were 700-800 works (projects) where the young authors would situate their houses and gardens outside the Earth!!!

² One of them is *Handmade Houses. Von der Kunst der neuen Zimmerleute* from 1977, being a translation of the American edition from 1975, *Handmade Houses, A guide to the Woodbutcher's Art*, San Francisco.

³ Jerzy Bogusław Mokrzyński wrote an excellent monography on project and realisation of leisure objects in Western Europe, USA and Poland, *Architektura wolnego czasu*, Warszawa 1990.

⁴ www.treehotel.se (dostęp 27.04.2016).

⁵ www.harptreecourt.co.uk (dostęp 27.04.2016).

⁶ <http://cabanes.laromaningue.fr> (dostęp 27.04.2016).

⁷ www.perchedansleperche.com (dostęp 27.04.2016).

⁸ Weekend nr 4/2014.

⁹ The author of the project from 2007 is a Poznan based office Front Architects.

¹⁰ Architektura & Biznes nr. 10/2013.

BIBLIOGRAPHY

Allinson K., *London's Contemporary Architecture*, Architectural Press 2009.

Architektura & Biznes nr 03/2011.

Green. Architecture Now ! 2, Filip Jodidio, Taschen.

Handmade Houses. Von der Kunst der neuen Zimmerleute, von Art Boericke und Barry Shapiro, 1977.

Jodidio Ph., *Tree Houses. Fairy Tale Castles in the Air*, Taschen 2012.

Mokrzyński J., *Architektura wolnego czasu*, Arkady 1990.

Skandynawia. Przewodnik ilustrowany, (praca zbiorowa), Pascal 2015.